

Kategoryzacja gmin
=====

z punktu widzenia możliwości
=====

rozwoju turystyki wiejskiej
=====

Kategoryzacja gmin przedstawiona w niniejszym opracowaniu oraz zarejestrowana na dyskietce jest rozwinięciem i uzupełnieniem materiałów zawartych w książce "Wiejska przestrzeń rekreacyjna"^{1/} i opiera się na metodologii tam zastosowanej.

Turystyka wiejska /rural tourism/ jest tą częścią wypoczynku, który realizowany jest na obszarach, noszących cechy środowiska niezurbanizowanego, o przewadze elementów przyrodniczych.

Z powyższej definicji wynika jednoznacznie, że kryterium wydzielenia turystyki wiejskiej nie ma charakteru formalnego i nie polega na umiejscowieniu jej na terenach objętych granicami administracyjnymi gmin. Na obszarach, które formalnie stanowią gminy wiejskie znajduje się bardzo wiele miejscowości wczasowych o relatywnie wysokim stopniu intensywności zabudowy /np. pasmo Mikoszków-Jantar-Stegna-Sztutowo lub Dziwnów-Dziwnówek-Rewał, miejscowości: Ustronie Morskie, Mielno, Przyjezierze, Istebna, Krościenko itp./, które nie mają charakteru wiejskiego. Mimo to analizą objęto z konieczności wszystkie gminy wiejskie w Polsce, gdyż z punktu widzenia statystycznego było to jedyne możliwe rozwiązanie. Należy jednak zauważyć, że tylko część gmin odpowiada warunkowi "niezurbanizowania".

Poza pojęciem "turystyki wiejskiej" istnieją jeszcze inne

^{1/} Drzewiecki M. /1992/: Wiejska przestrzeń rekreacyjna, Instytut Turystyki, Warszawa /152 s., mapy, tabele/.

nazwy odnoszące się do tej dziedziny wypoczynku tj. agroturystyk, turystyka zagrodowa /farm tourism/ i inne, rzadziej używane, które jednak mieszczą się w szerokim zakresie w/w pojęcia i stanowią formy turystyki wiejskiej.

W pewnej części należą do niej również niektóre inne formy turystyki wykorzystujące przestrzeń wiejską /np. piesza/, jednak jest to temat nie mieszczący się w ramach niniejszego omówienia i został tu tylko zasygnalizowany bez szerszej interpretacji.

W niniejszym opracowaniu zestawiono 1338 gmin, które spełniają co najmniej 3 kryteria wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej, spośród 7 analizowanych. Kryteria te, nazwane w zestawieniach "cechami" są następujące:

- cecha 1 - gęstość zaludnienia na 1 km użytków rolnych
- " 2 - udział rolniczej gospodarki nie uspołecznionej w powierzchni użytków rolnych
- " 3 - udział łąk i pastwisk w powierzchni użytków rolnych
- " 4 - udział lasów w powierzchni całkowitej gminy
- " 5 - udział wód w powierzchni całkowitej gminy
- " 6 - typy osadnictwa wiejskiego
- " 7 - udział osób utrzymujących się ze źródeł pozarolniczych.

W poszczególnych zestawieniach dla każdej gminy podano, że gmina spełnia wymogi danego kryterium /litera T/ lub nie spełnia /litera F/.

Warunkiem uznania, że dane kryterium jest spełnione przez określoną gminę jest odpowiedni poziom każdego ze wskaźników, charakteryzującego daną cechę. Dla ustalenia granicznych wielkości liczbowych posłużono się średnimi krajowymi uznając, że własności wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej posiadają gminy, w których dany wskaźnik mieści się w przedziale klasowym, położonym

najbliższej średniej. Od tej zasady odstąpiono w przypadku udziału wód, zaostrzając kryterium ze względu na duże znaczenie przypisywane obecności wód powierzchniowych dla większości form wypoczynku oraz w przypadku cechy 6, która ma charakter niemierzalny. W pozostałych przypadkach przyjęto następujące wartości:

- cecha 1 - poniżej 80 osób na 1 km użytków rolnych
- 2 - powyżej 60 % rolnictwa nie uspołecznionego
- 3 - powyżej 30 % łąk i pastwisk
- 4 - 30-60 % lasów
- 5 - powyżej 5 % wód w powierzchni gminy
- 7 - poniżej 60 % osób utrzymujących się z rolnictwa

W zakresie cechy 6 odrzucono obszary ze znacznie rozproszoną zabudową wiejską, gdyż powoduje ono wrażenie chaosu i dominacji form antropogenicznych nad naturalnymi, a ponadto utrudnia odpowiednie zagospodarowanie infrastrukturalne, pozostawiono zaś wsie skupione /wg Narodowego Atlasu Polski/.

Wszystkie gminy zaliczono do jednego z 7 typów /A-G/, które dzielą się na podtypy /litera typu + cyfra, np. D3/. Podstawą wyznaczenia typów są kryteria /cechy/ kulturowe /1,2,6 i 7/, natomiast jako uzupełniające uznano cechy przyrodnicze /3,4 i 5/. Jako najważniejsze cechy określono udział ludności pozarolniczej i gęstość zaludnienia, które charakteryzują poziom urbanizacji /rozumianej szeroko jako intensywne zagospodarowanie i sposób użytkowania obszaru gmin/. Po przeprowadzeniu procedury typologicznej powstały 3 grupy gmin nazwane roboczo, jak niżej:

- "zurbanizowane" /o wysokim udziale ludności pozarolniczej i wysokiej gęstości zaludnienia/
- "niezurbanizowane" /o niskim udziale obu wskaźników/
- "rolnicze" /o wysokim udziale jednego ze wskaźników, a niskim drugiego/.

Uwzględniając dodatkowo pozostałe cechy kulturowe i przyrodnicze skonstruowano 7 typów:

- typ A- gminy "zurbanizowane", lecz o bardzo dobrych warunkach przyrodniczych /wysoki udział lasów, łąk i wód/,
- typ B - gminy "zurbanizowane", o dobrych warunkach przyrodniczych /wysoki udział 2 cech przyrodniczych/
- typ C - gminy "zurbanizowane", o słabszych warunkach przyrodniczych /wysoki udział lasów lub łąk/,
- typ D - gminy "niezurbanizowane" /tzn. o małej gęstości zaludnienia i niewielkim udziale ludności pozarolniczej/ z pozytywnymi cechami przyrodniczymi i pozostałymi kulturowymi,
- typ E - gminy "niezurbanizowane", o bardzo słabych warunkach przyrodniczych /żadne kryterium nie spełnione/,
- typ F - gminy "niezurbanizowane", o słabszych warunkach przyrodniczych,
- typ G -- gminy "rolnicze", z wysokim udziałem rolnictwa indywidualnego, znaczną gęstością zaludnienia i niewielkim udziałem ludności pozarolniczej.

Do poszczególnych typów zaliczono:

- typ A -- 5 gmin
- B -- 73 gminy
- C -- 41 gmin
- D -- 121 gmin
- E -- 539 gmin
- F -- 286 gmin
- G -- 256 gmin

Końcowym efektem pracy jest kategoryzacja gmin z punktu widzenia niektórych elementów wpływających na możliwość rozwoju turystyki wiejskiej.

Elementy, o których mowa wyżej wynikają z przedstawionej procedury kategoryzacyjnej i nie obejmują wszystkich predyspozycji gmin dla rozwoju turystyki wiejskiej. W szczególności nie uwzględniono analizy zasobów mieszkaniowych wsi, dostępności komunikacyjnej, stanu środowiska przyrodniczego i elementów ekonomicznych.

Kategoryzacja obejmuje więc 7 cech ujętych w analizie wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej i składa się z 4 kategorii przydatności gmin dla rozwoju turystyki wiejskiej.

- I kategoria - gminy o bardzo korzystnych warunkach rozwoju turystyki wiejskiej,
- II " - gminy o średnio korzystnych warunkach
- III " - gminy o korzystnych warunkach
- IV " - gminy o warunkach korzystnych, z ograniczeniami

Do poszczególnych kategorii zaliczono gminy spełniające następujące kryteria:

- I kat. - spełnia 6-7 cech, w tym 1-sza /niska gęstość zaludnienia/ i 7-ma /niski udział zatrudnienia poza rolnictwem/ oraz trzy cechy przyrodnicze,
- II kat. - spełnia 5-6 cech, w tym 1-sza i 7-ma lub 2-ga /znaczący udział gospodarki nieuspołecznionej/ i 7-ma oraz 2-ga i 6-ta,
- III kat. - spełnia co najmniej 3 cechy, w tym 1-sza i 7-ma lub obie,
- IV kat. - pozostałe gminy z 3-ma cechami /z wyłączeniem typów D, E i F, które uznano za mało przydatne dla rozwoju turystyki wiejskiej.

Na załączonej do opracowania dyskietce znajduje się 6 zbiorów

zawierających 13 rubryk w następującym układzie:

- 1 - liczba porządkowa
- 2 - nazwa gminy
- 3 - nazwa województwa
- 4 - symbol typu
- 5 - symbol podtypu
- 6-12 - oznaczenie spełniania przez gminę 7 cech /kryteriów tj. T /tak/ lub F /nie/
- 13 - kategoria przydatności dla rozwoju turystyki wiejskiej

Całość materiału posortowana jest w 5-ciu zbiorach w następujący sposób:

- 1 - według gmin uporządkowanych alfabetycznie
- 2 - według województw uporządkowanych alfabetycznie
- 3 - według typów i podtypów
- 4 - według typów /województwa i gminy alfabetycznie/
- 5 - według województw i kategorii /w województwach ułożonych alfabetycznie, gminy według poszczególnych kategorii/.

Przydatność opracowania

BIBLIOTEKA IV
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Opracowanie obejmuje analizę kategoryzacyjną najważniejszych i w miarę stabilnych cech gmin wiejskich z punktu widzenia możliwości rozwoju turystyki wiejskiej. Wynika z tego, że jest ono najbardziej przydatne dla prowadzenia długodystansowej polityki rozwoju turystyki wiejskiej, zwłaszcza w skali całego państwa, makroregionów i regionów. Pozwala ono podejmować decyzje strategiczne co do potrzeby opracowania odpowiednich programów i planów rozwoju oraz wspomagania przez UKFiT i promowania określonych gmin lub ich zespołów, wytypowanych w skali kraju lub regionu.

INSTYTUT STATYSTYKI
 Zakład Zastosowań
 Statystycznych
 ul. Gagarina 1, tel. 332-23
 65-319 Bydgoszcz

-----I N S T R U K C J A-----

-----użytkowania dyskietki "AGROTURYSTYKA"-----

*dyskietki nie
zatrzacono*

Na dyskietce znajduje się 5 zbiorów zawierających w różnych układach dane statystyczne dla gmin wiejskich w Polsce (opis zawartości zbiorów znajduje się w części tekstowej). Zbiory ze struktury DBase oznaczone są na dyskietce symbolami:

- Agrotury.Dbf
- Agrotur 1
- Agrotur 2
- Agrotur 3
- Agrotur 4

Oglądanie zbiorów jest możliwe pod edytorem Norton (funkcje F3 i F4), natomiast ich wykorzystywanie, wydruk, obróbka pod systemem DBase. W tym celu należy ściągnąć system DBase lub Fox base, a po skopiowaniu zbiorów oraz wykonaniu instrukcji "use agrotur ..." system uaktywnia się na dany zbiór i można go wykorzystywać w różny sposób, używając odpowiednich instrukcji systemu DBase.

A-1428 za

BIBLIOTEKA IT
 Archiwum Prac
 Naukowo-Badawczych